

ตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

นางเพชรรัตน์ เจิมรอด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974 - 636 - 743 - 9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**FACTORS OF NURSE DIRECTOR'S COMPETENCIES, COMMUNITY HOSPITALS
UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH**

Mrs. Petcharat Jermrod

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Nursing Science

Nursing administration Program

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974 - 636 - 743 - 9

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

เพชรรัตน์ เจริมรอด : ตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข (FACTORS OF NURSE DIRECTOR'S COMPETENCIES, COMMUNITY
HOSPITALS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH)
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. พนิดา คามาพงศ์, 197 หน้า. ISBN 974 - 636 - 743 - 9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาตัวประกอบสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน สังกัด
กระทรวงสาธารณสุข และศึกษาตัวแปรที่อธิบายลักษณะของตัวประกอบสำคัญ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ
หัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลมาแล้วอย่างน้อย
2 ปี จำนวน 585 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่วัดระดับความสำคัญของสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาล
โรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวงสาธารณสุข หากค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเที่ยง
เท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ตัวประกอบโดยการสกัดตัวประกอบด้วยวิธีตัวประกอบภาพพจน์ หมุนแกนตัวประกอบแบบ
ออร์โธกอนอลด้วยวิธีแวนริเมกซ์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ : ตัวประกอบสมรรถนะที่สำคัญของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข มี 8 ตัวประกอบคือ 1) ตัวประกอบกระบวนการบริหารงาน 2) ตัวประกอบภาวะผู้นำ 3) ตัวประกอบการใช้
เทคโนโลยีทันสมัย 4) ตัวประกอบการตลาด 5) ตัวประกอบการสนับสนุนงานการสาธารณสุขมูลฐาน 6) ตัวประกอบวิชา
การและการวิจัย 7) ตัวประกอบการปฏิบัติการพยาบาล 8) ตัวประกอบการฝึกอบรม ตัวประกอบเหล่านี้มีค่าความ
แปรปรวนรวมกัน 59.20 คิดเป็นร้อยละ 58.8 และเมื่อพิจารณาตามค่าผลความแปรปรวน พบว่า

1) ตัวประกอบกระบวนการบริหารงาน เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้มาก
ที่สุดคือ ร้อยละ 44.4 ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปร 4 กลุ่มเรียงตามลำดับคือ การจัดระบบงาน การอำนวยความสะดวก การวางแผน
และการควบคุม รวมตัวแปรที่บรรยายตัวประกอบทั้งหมดจำนวน 43 ตัวแปร

2) ตัวประกอบภาวะผู้นำ เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวน ได้ร้อยละ 4.3 ประกอบด้วย
กลุ่มตัวแปรที่อธิบายการเป็นผู้นำบารมีที่สำคัญ 4 กลุ่ม คือการให้ความรัก ความเมตตาแก่ลูกน้อง ด้านคุณลักษณะส่วน
บุคคล ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน และด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง รวมตัวแปรที่บรรยายตัวประกอบจำนวน
14 ตัวแปร

3) ตัวประกอบการใช้เทคโนโลยีทันสมัย เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ
3.0 มีตัวแปรที่บรรยายตัวประกอบจำนวน 7 ตัวแปร

4) ตัวประกอบการตลาด เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 1.6 มีตัวแปร
ที่บรรยายตัวประกอบจำนวน 12 ตัวแปร

5) ตัวประกอบการสนับสนุนงานการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความ
แปรปรวนได้ร้อยละ 1.6 มีตัวแปรที่บรรยายตัวประกอบจำนวน 8 ตัวแปร

6) ตัวประกอบวิชาการและการวิจัย เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 1.5
มีตัวแปรที่บรรยายตัวประกอบจำนวน 6 ตัวแปร

7) ตัวประกอบการปฏิบัติการพยาบาล เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ
1.2 มีตัวแปรที่บรรยายตัวประกอบจำนวน 7 ตัวแปร

8) ตัวประกอบการฝึกอบรม เป็นตัวประกอบสมรรถนะที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 1.0 มีตัว
แปรที่บรรยายตัวประกอบจำนวน 3 ตัวแปร

ภาควิชา พยาบาลศาสตร์
สาขาวิชา การบริหารการพยาบาล
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต เจริมรอด เพชรรัตน์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

786417 : MAJOR NURSING ADMINISTRATION

KEY WORD:

COMPETENCIES FACTORS OF NURSE DIRECTOR / COMMUNITY HOSPITALS.
PETCHARAT JERMROD: FACTORS OF NURSE DIRECTOR'S COMPETENCIES,
COMMUNITY HOSPITALS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF
PUBLIC HEALTH : THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PANIDA DAMAPONG, Ph.D.
197 PP. ISBN 974 - 636 - 743 - 9

The purposes of this research were to study the factors of nurse director's competencies and the variables which described those major factors. A sample of 585 nurse directors in community hospitals all over the country, who had held a post for at least two years were selected. The instrument to be employed was a rating scale on frequencies of important competencies of nurse directors. The reliability of the instrument, calculated by the Cronbach Alpha Coefficient was 0.99 . The data were analysed by Immage Factoring method, Orthogonal rotated axis by Varimax method.

The major findings were as follows :

Eight significant factors of nurse director's competencies were identified : 1) Administrative process , 2) Leadership , 3) Using contemporary technology , 4) Marketing , 5) Supporting of primary health care, 6) Academic and research , 7) Nursing practice and 8) Training . The total variance of these factors is 59.20 and 58.6 percent accumulative. The following results derived from the calculated variances ; 1) Administrative process , a major factor of nurse director's competencies, described by four areas of organizing , directing , planning and controlling, consisted of 43 variables and accounted for 44.4 , 2) Leadership, a factor of nurse director's competencies, described by 14 variables and accounted for 4.3 , 3) Using contemporary technology, a factor of nurse director's competencies, described by 7 variables and accounted for 3.0 , 4) Marketing , a factor of nurse director's competencies, described by 12 variables and accounted for 1.6 , 5) Supporting of primary health care , a factor of nurse director's competencies , described by 8 variables and accounted for 1.6 , 6) Academic and research, a factor of nurse director's competencies , described by 6 variables and accounted for 1.5, 7) Nursing practice, a factor of nurse director's competencies, described by 7 variables and accounted for 1.2 , 8) Training, a factor of nurse director's competencies, described by 3 variables and accounted for 1.0

ภาควิชา.....พยาบาลศาสตร์.....

สาขาวิชา.....การบริหารการพยาบาล.....

ปีการศึกษา.....2539.....

ลายมือชื่อนิติศ.....
แพรวรัตน์ จิรมรอด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
Panida Damapong

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์ เพื่อนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจในความเมตตากรุณาและความเอื้อเฟื้อของท่าน จึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณท่านดังรายนามต่อไปนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิดา ดามาพงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้คอยเอาใจใส่ ชี้แนะแนวทางและให้ข้อคิดเห็นต่างๆที่เป็นประโยชน์อย่างสูงต่อความสมบูรณ์และมีคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านเป็นผู้ที่ทุ่มเทเวลาและความเอาใจใส่ให้แก่ผู้วิจัยตลอดมาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ความเมตตากรุณาของท่านผู้วิจัยไม่อาจลืมเลือน

รองศาสตราจารย์สมคิด รักษาสัตย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก ศรีสุขุ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์อีกทั้งเป็นผู้ให้ความรู้และเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางด้านสถิติการวิจัย รองศาสตราจารย์ เดือน สินธุ์พันธุ์ประทุม ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์และให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้วิจัยด้านการใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ท่านที่กล่าวนามถึงนี้เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิทยานิพนธ์นี้เช่นกัน

คุณนฤมล กิจจานนท์ เพื่อนร่วมรุ่นการบริหารการพยาบาล รุ่นที่ 4 ผู้คอยห่วงใยเอาใจใส่ทั้งกิจธุระทางการศึกษาและสุขภาพอนามัยของผู้วิจัย คุณนฤมล เป็นพี่และเป็นเพื่อนซึ่งมีน้ำใจ เป็น“ผู้ให้” โดยไม่เคยหวังสิ่งตอบแทนใดๆและไม่เพียงแต่กับผู้วิจัยเท่านั้น คุณนฤมล ยังปฏิบัติกับทุกๆคนเช่นนี้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย นับเป็นความโชคดีของผู้วิจัยที่ได้มีโอกาสรู้จักกับกัลยาณมิตรท่านนี้

คุณสามารถ เจริมรอด ผู้ใกล้ชิดที่คอยเป็นพลังผลักดัน ให้กำลังใจ และแบ่งเบาภาระกิจการงานต่างๆในครอบครัวเพื่อให้ผู้วิจัยได้มีเวลาทุ่มเทให้กับการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ตลอดระยะเวลาของการศึกษา

นอกจากที่กล่าวนามมาแล้ว ยังมีคณาจารย์ พี่ น้อง เพื่อน ๆ และบุคลากรทั้งในคณะพยาบาลศาสตร์และคณะอื่น ๆรวมทั้งท่านที่อยู่ในหน่วยงานอื่นที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปขอความช่วยเหลือจากท่าน ซึ่งในขณะนี้ไม่สามารถเอ่ยนามได้หมด จึงขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คุณงามความดีและประโยชน์อันอาจเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบให้แด่บุพการีทั้งสองผู้เป็นครูคนแรกของผู้วิจัยและขอมอบแด่หัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชนผู้อุทิศกาย ใจ ในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนผู้อยู่ห่างไกล

เพชรรัตน์ เจริมรอด

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน	
ความหมายของสมรรถนะ.....	9
วิธีการศึกษาสมรรถนะ.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ	
ของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญ	
ของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน.....	18
สมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน	
การวางแผน.....	20
การจัดระบบงาน.....	25
การอำนวยการ.....	27
การควบคุม.....	29
การปฏิบัติการพยาบาล.....	32
วิชาการและการวิจัย.....	36
การใช้เทคโนโลยีทันสมัย.....	38
การตลาด.....	44
ภาวะผู้นำ.....	49

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การสนับสนุนงานการสาธารณสุขมูลฐาน.....	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน.....	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์งานตามบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน.....	73
สำรวจรายการสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชนจาก ผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าพยาบาลและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องโดยตรง.	73
กำหนดกรอบโครงสร้างสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน และดำเนินการตรวจสอบเบื้องต้น.....	73
ทำกลุ่มสนทนา.....	84
การสร้างเครื่องมือ.....	94
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	95
ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	130
อภิปรายผล.....	138
ข้อเสนอแนะ.....	151
รายการอ้างอิง.....	152
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในชั้นตอนต่าง ๆ.....	161
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	170
ภาคผนวก ค สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	184
ภาคผนวก ง ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม.....	187
ภาคผนวก จ จดหมายเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและขอความร่วมมือในการวิจัย....	192
ประวัติผู้วิจัย.....	197

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มสมรรถนะ / รายการสมรรถนะย่อยของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาล ชุมชนจากการกำหนดกรอบโครงสร้างของผู้วิจัย (ปรับปรุงและพัฒนาหลัง ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นแล้ว).....	75
2	กลุ่มสมรรถนะ / รายการสมรรถนะย่อยของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาล ชุมชนจากการทำกลุ่มสนทนา.....	85
3	ค่าความเที่ยงของแบบวัดระดับความสำคัญของสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาล โรงพยาบาลชุมชนสังกัดกระทรวงสาธารณสุข.....	96
4	จำนวนและร้อยละของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชนจำแนกตาม อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล ระดับการศึกษา และการศึกษาอบรมทางด้านการบริหารการพยาบาล.....	100
5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการประเมินความสำคัญ ของตัวแปรที่เกี่ยวกับสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 101 ตัวแปร.....	102
6	น้ำหนักตัวประกอบของตัวแปรสมรรถนะ ของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน.....	112
7	ค่าไอเกน ความแปรปรวนร่วม และร้อยละสะสมของความแปรปรวนร่วม ในแต่ละตัวประกอบของสมรรถนะของหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลชุมชน สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.....	115
8	ตัวประกอบที่1 สมรรถนะด้านกระบวนการบริหารงาน.....	116
9	ตัวประกอบที่2 สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ.....	120
10	ตัวประกอบที่ 3 สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีทันสมัย.....	122
11	ตัวประกอบที่4 สมรรถนะด้านการตลาด.....	123
12	ตัวประกอบที่ 5 สมรรถนะด้านการสนับสนุนงานการสาธารณสุขมูลฐาน.....	125
13	ตัวประกอบที่ 6 สมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัย.....	127
14	ตัวประกอบที่ 7 สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาล.....	128
15	ตัวประกอบที่ 8 สมรรถนะด้านการฝึกอบรม	129
16	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม.....	188

สารบัญภาพ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ระดับชั้นของการวางแผน.....	21
2	ชนิดของแผน.....	23
3	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	71
4	สรุปขั้นตอนการวิจัย.....	72